

Et åpnere barnevern?

Wenche Figenschow, Erik Ringberg,
Merethe Ekanger

Barnevern – medier og juss

202 s, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2006.
Pris NOK 250
ISBN 82-05-32601-0

Dette er en bok som er ment å inspirere til debatt om pressens og befolkningens innsyn i barnevernet. Forfatterne er henholdsvis advokat, journalist og sosionom som alle har utstrakt erfaring med barnevernet

fra hvert sitt ståsted. De har alle erfart personlig frustrasjon over at det er vanskelig å gi informasjon og delta i debatten om bruk av *skjønn* i forhold til hva som er til barns beste i barnevernssaker. Fra tid til annen får barnevernssaker store oppslag i medier, og regelen er at det er barnets familie som står frem. Barnevernets kommentar er regelmessig «ingen kommentar», med henvisning til taushetsplikten.

I boken brukes den såkalte Svanhild-saken som utgangspunkt og illustrasjon til de mer generelle drøftingene. Svanhild mistet omsorgsretten til sine barn, og pressen la etter opplysninger fra moren til grunn at en utført IQ-test på mor var grunnlaget for beslutningen i fylkesnemnda. Mors foreldre var villige til å ta barna til seg som fosterbarn, men fikk ingen informasjon fra barnevernet. Det førte til en mediestorm mot barnevernet. Moren tapte ankesaken i både tingretten og lagmannsretten. I siste rettsinstans ble dørene åpnet for pressen med begrenset referatforbud, og domsslutningen ble i anonymisert form gjort tilgjengelig for mediene. Da snudde stemningen.

Taushetsplikten hindret at barnevernstjenesten kunne ytre seg om saken til pressen, og i tillegg kom at partsbestemmelsene i barnevernssaker hindret at besteforeldrene hadde krav på informasjon fra barnevernstjenesten. I fylkesnemndbehandlingen av barnevernssaker er forhandlingene lukket, og bare de som er direkte berørt og deres advokater kan være til stede og ha partsrettigheter. Vanlig domstolsbehandling er åpen, men retten kan bestemme at det skal være begrenset referatforbud, særlig gjelder dette i saker om seksuelle overgrep og saker der barn er involvert.

De tre forfatterne har intervjuet både journalister, advokater og flere pårørende i den aktuelle saken, og det gir et illustrerende bilde av hvor ulikt aktørene opplevde den. Forfatterne redegjør for rettsstillingen i barnevernssaker og drøfter hvorvidt disse sakene kan behandles med større åpenhet

både i mediene og i rettsinstansene. De mener at barnevernstjenesten vil være tjent med å vise hva de bygger sitt skjønn på, slik at offentligheten kan gjøre seg opp en begrunnet mening.

Partsbegrepet kan tolkes for snevert, besteforeldre og andre slektninger kan være gode hjelpere eller fosterforeldre – og skal vurderes som det av barnevernet. De tar også til orde for at behandlinger i fylkesnemndene bør åpnes for pressen med begrenset referatadgang. Til slutt gir de råd om hvordan barnevernets informasjonsarbeid overfor medier og befolkningen kan gjøres.

Boken er lettlest. Her er nyttig kunnskaps- og refleksjonsstoff, og det er et godt grep å la en aktuell og oppsiktsvekkende sak danne utgangspunkt for mer prinsipielle drøftinger om et svært følsomt tema.

Bente Wilmar

Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
Universitetet i Oslo

Svenskenes oppsummering av dødshjelpdebatten

Claes-Göran Westrin, Tore Nilstun, red.

Att få hjälp att dö –

synsätt, erfarenheter, kritiska frågor

283 s, tab, ill. Lund: Studentlitteratur, 2005.
Pris SEK 289
ISBN 91-44-03562-4

Claes-Göran Westrin, psykiater og professor emeritus i sosialmedisin og Tore Nilstun, moralfilosof og professor i medisinsk etikk er ikke enige i om det er ønskelig å legalisere aktiv døds-hjelp. Kanskje

nettopp derfor er denne boken blitt så spennende. De to redaktørene har ønsket å gi leserne et grunnlag for selv å ta stilling til spørsmålet og har derfor fått spesialister på de fleste aktuelle områder i debatten til å skrive hver sine oversiktskapitler. Vi får en innføring i og status for smertelindring, sykdommer som rammer hjernen og nervesystemet, palliativ medisin, selvmordsforebygging, synet på døden og dødshjelpdebatten i det svenske samfunnet, religiøse, historiske og juridiske perspektiver på dødshjelp, status for livstestamenter samt aktiv dødshjelp sett i lys av menneskerettighetene og folkeretten. Til slutt presenteres korte, spissede innlegg fra sentrale debattanter samt Westrin og Nilstuns egne oppsummeringer og konklusjoner.

Det overrasker ikke at situasjonen i Sverige er svært lik den norske. Erland Aspelin redegjør for hvordan det å ta livet

av et annet menneske – selv om dette mennesket ber om det og motivet er barmhjertighet – på samme måte som i Norge, blir bedømt som drap. Sverige har sin Sandsdalen-rettsak i «Hedebylfallet», der Berit Hedebyl i 1979 ble dømt for drap etter å ha tilført sin mann som var nesten helt lam av multipel sklerose, en dødelig dose barbiturater og insulin. Men som ved tilsvarende saker i Norge, var straffeutmålingen langt lavere enn ved vanlig drap. Aspelins oppsummering av den senere rettsutviklingen er at lite er forandret, men at straffeutmålingen trolig ville vært enda mildere om Hedebyl-saken hadde vært oppe til doms i dag. Boken som helhet gir ingen varslar om at svenskene er på vei mot nederlandske tilstander, men temaet aktiv dødshjelp engasjerer allikevel og drøftes med stor grundighet.

De ulike bidragene til boken gir økt forståelse for hvor mange ulike menneskeskjebner som aktualiserer spørsmålet om dødshjelp, og hvor mange ulike problemområder spørsmålet om legalisering reiser. Flere bidragsyttere trekker egne, klare konklusjoner om hvorvidt aktiv dødshjelp bør legaliseres, men synspunktene er på et vis private. Ingen kommer med nye og vektige argumenter for sitt syn ut fra det fagstoffet de har redegjort for. Westrin og Nilstun gir selv en grundig oversikt over de ulike hensyn, men heller ikke fra dem vokser det frem noen overbevisende argumenter i den ene eller andre retningen. Westrin ønsker en legalisering under strenge vilkår – voktet av et medisinsk-etisk tribunal med lege, jurist og legrepresentant og med en rigorøs journalføring og nøye oppfølging i hvert enkelt tilfelle. Nilstun har kommet til at det eksisterende rettssystemet er det beste tribunal, at forbud og anmeldelse må bestå for å få sakene belyst av rettsvesenet, men at utvidet bruk av straffeutmålingsfravall (svensk straffeftergift) bør gjøre det mulig å unnlate å idømme straff. Et slikt forslag har norske lovgivere nettopp gått imot (1).

I 2005 behandlet norske politikere spørsmålet om dødshjelp i forbindelse med straffelovsrevisjonen, og det var tverrpolitisk enighet om å opprettholde dagens forbud. Denne boken anfører grunner til at spørsmålet om legalisering av aktiv dødshjelp stadig er aktuelt i Sverige. Av samme grunner vil spørsmålet ganske sikkert dukke opp på nytt også her i Norge.

Birgitta Odén påpeker i sitt kapittel at lidelse ble oppfattet som en fortjenestefull delaktighet i Kristi lidelse og død. I dag ser vi lidelse kun som et meningsløst onde vi må forsøke å fjerne. På samme tid er det helt åpent om et tilbud om lindrende behandling noen gang vil dekke behovet hos en befolkning i tiltakende aldring. Dessuten har det som Westrin og Nilstun sier, funnet sted et paradigmeskifte ved at «fruktan för döden har ersatts av fruktan för döendet». Redselen for lidelse og ubehag